

Dziedzictwo wiary

Autor: FOT. ARCH. CERKWI PW. ŚW.

MIKOŁAJA W RADOMIU

Cerkwie to nie tylko wspaniała architektura, ale również unikalna atmosfera panująca w ich wnętrzach. Zapraszamy do kolejnej wyprawy – tym razem szlakiem świątyń prawosławnych.

Prawosławie od stuleci związane jest z historią Polski. Jest ważną częścią naszej tożsamości.

– Chrześcijaństwo wschodniego obrządku było obecne na terenie dzisiejszego województwa mazowieckiego już od wielu stuleci. Natomiast dzisiejsze ślady prawosławia, w szczególności w architektonicznej warstwie, to cerkwie, często zbudowane pod zaborem rosyjskim. Warto jednak pamiętać, że w owym czasie przyjeżdżali tutaj, np. za pracą, także nasi obywatele ze Wschodu – z Ukrainy czy Białorusi. I to z myślą również o nich wznoszono te świątynie – zwraca uwagę ks. dr Łukasz Leonkiewicz, duchowny pełniący posługę w Kaplicy pw. św. Grzegorza Peradze w Warszawie, nasz przewodnik w tej podróży.

Przypomina też, że najstarsza historyczna cerkiew prawosławna na terenie Warszawy, mieszcząca się w budynku przy ul. Podwale 5, to grecka Cerkiew pw. Świętej Trójcy. Polski Autokefaliczny Kościół Prawosławny jest dziś drugą co do wielkości wspólnotą wyznaniową w Polsce. Liczbę wiernych szacuje się na pół miliona. Wiele świątyń to bezcenne zabytki zasługujące na naszą uwagę. Trzy z nich wciąż pełnią funkcję sakralną w Warszawie.

Najważniejsza dla prawosławia

Katedra Metropolitalna pw. św. Marii Magdaleny na Pradze-Północ należy do najpiękniejszych zabytków. Wzniesiona została w latach 1867–1869 dla ludności prawosławnej, w tym dla kolejarzy

podążających do pracy na Dworzec Petersburski (obecnie Wileński). Jej wnętrze zdobią barwne polichromie i bogaty ikonostas

W świątyni chrześcijańskiej obrządku wschodniego wysoka przegroda oddzielająca nawę od ołtarza, pokryta ikonami.¹

– ikony napisał Bazyli Wasiliew. W 1925 r. w jej murach została uroczyście ogłoszona autokefalia Cerkwi prawosławnej w Polsce. W świątyni bywały ważne osobistości m.in. marszałek Józef Piłsudski, a ślub wzięli Konstanty Ildefons Gałczyński i Natalia Awałów.

– Dziś jest najważniejszą reprezentacyjną świątynią prawosławną w kraju. Ale gromadzi wiernych różnych narodowości: Polaków, Ukraińców, Białorusinów, Greków, Rumunów, Gruzinów. W niej też odbywają się główne uroczystości cerkiewne – podkreśla ks. Leonkiewicz.

Rzeźbiony ikonostas

Jednym z najciekawszych, a jednocześnie mniej znanych zabytków Mazowsza, jest Cerkiew pw. św. Jana Klimaka. Została ufundowana przez prawosławnego arcybiskupa warszawskiego Hieronima Egzemplarskiego, który w ten sposób chciał uczcić pamięć swojego zmarłego syna – malarza Jana Iljicza. Wzniesiona w latach 1902–1905 na wolskim cmentarzu prawosławnym wzorowana jest na cerkwiach rostowskich XVI i XVII w. Zwiedzając ją, warto zwrócić uwagę na rzeźbiony w dębie ikonostas, zaprojektowany przez artystę z Kijowa – Aleksandra Muraszkę oraz freski Jerzego Nowosielskiego. Na uwagę zasługuje też zabytkowy cmentarz, bo spoczywa na nim wiele wybitnych postaci wyznania prawosławnego, jak np. Sokrates Starynkiewicz – zasłużony prezydent Warszawy.

Pierwsza od 100 lat

Trzecią w stolicy i pierwszą wybudowaną tutaj od 100 lat jest Cerkiew pw. św. Sofii Mądrości Bożej (Hagia Sophia) na Ursynowie. Budynek zaprojektował architekt Andrzej Markowski na wzór konstantynopolitańskiej świątyni Hagia Sophia.

– Poświęceniem tej cerkwi 14 maja 2023 r. Polski Autokefaliczny Kościół Prawosławny rozpoczął obchody 100-lecia swej administracyjnej niezależności. Świątynia ta jest pierwszą zbudowaną przez polskich prawosławnych. Jej budowę w większości sfinansowała nasza wspólnota – zaznacza ks. Leonkiewicz.

Jedyna wiejska

Warto też opuścić stolicę, by poznać ciekawe obiekty sakralne w mniejszych miejscowościach w naszym województwie. Takim jest np. Cerkiew prawosławna pw. św. Aleksandry w Stanisławowie (gmina Pomiechówek), gdzie znajduje się jedyna na Mazowszu wiejska parafia prawosławna. Duchowny przypomina, że pierwsza cerkiew w tym miejscu została wzniesiona w latach 1844–1846 dla sprowadzonych osadników z guberni pskowskiej, a osiedlonych w związku z rozbudowywaną twierdzą w Modlinie. Obecny budynek pochodzi z lat 30. XX w., i zastąpił ten XIX-wieczny, który został rozebrany w 20-leciu międzywojennym.

– Dziś to nie tylko miejsce kultu, ale również atrakcja turystyczna, przyciągająca zarówno miłośników architektury, jak i osoby zainteresowane różnorodnością kulturową. Zakończony w 2016 r. remont przywrócił świątyni dawny wygląd, a niezmienną jej wartością jest też ks. Andrzej Bołbot – proboszcz parafii, potrafiący zjednywać sobie ludzi – dodaje nasz rozmówca.

Unikatowy wygląd

Naszą uwagę warto skierować jeszcze na dwa miejsca istotne dziś dla prawosławnej społeczności na Mazowszu – Parafię Przemienienia Pańskiego w Płocku oraz Cerkiew pw. św. Mikołaja w Radomiu. Płock przed wojną był miastem wielokulturowym i wielowyznaniowym. Prawosławie w tym mieście pojawiło się już w latach 30. XIX w. Dziś na terenie parafii funkcjonuje jedna cerkiew – pw. Przemienienia Pańskiego oraz zabytkowa, cmentarna kaplica pw. św. Michała Archanioła, zbudowana w 1870 r. Historia nowej cerkwi pw. św. Mikołaja w Radomiu sięga lat 1986–1992. Jej lokalizacja, obok cmentarza prawosławnego, przywołuje atmosferę refleksji. Cerkiew charakteryzuje się unikatowym wyglądem, z jedną dużą kopułą oraz dwiema mniejszymi. We wnętrzu można podziwiać współczesny ikonostas, który staje się centrum duchowej ekspresji również tego miejsca. W województwie mazowieckim są jeszcze cerkwie w Wołominie oraz w Siedlcach.

Odzyskany blask

Jak lokalne działania mogą przyczynić się do zachowania dziedzictwa kulturowego, znakomicie pokazuje autorski program Samorządu Województwa Mazowieckiego funkcjonujący od 2016 r. – „Mazowsze dla zabytków”. Zakończony właśnie remont cerkwi na Pradze-Północ (odnowiono m.in. elewację) możliwy był m.in. dzięki dofinansowaniu samorządu Mazowsza w łącznej wysokości 200 tys. zł. Cerkiew pw. św. Jana Klimaka jest gruntownie remontowana od 2018 r. Wszystkie prace (naprawa konstrukcji dachowej i elewacji, konserwacja fresków Nowosielskiego) odbywały się m.in. przy wsparciu samorządu województwa w łącznej wysokości 430 tys. zł.

Wiesław Raboszuk, wicemarszałek województwa mazowieckiego (klub KO)

– Cerkwie na Mazowszu stanowią nie tylko unikalne przykłady architektury sakralnej, ale także świadectwo duchowości mieszkańców naszego regionu. W każdej części Mazowsza znajdziemy prawdziwe zabytkowe perełki, które mogą być doskonałym wzbogaceniem oferty turystycznej województwa. Zapraszam do odkrywania tajemnic mazowieckich cerkwi, które są nieodłączną częścią tak historii, jak i współczesnego krajobrazu. Dzięki wsparciu samorządu województwa mają szansę zachwycać kolejne pokolenia.

Cerkwie zachęcają, by się zatrzymać i poczuć magię tych miejsc.

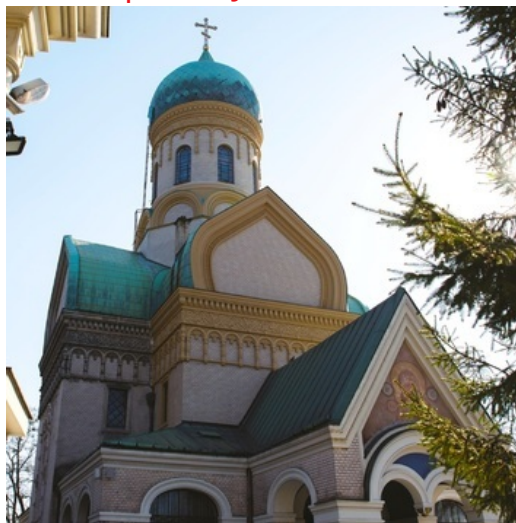
FOT. ARCH. CERKWI PW. ŚW. MIKOŁAJA W RADOMIU

Najważniejszym elementem wystroju cerkwi pw. św. Jana Klimaka jest ikonostas z trzema rzędami ikon.

FOT. ŁUKASZ TROC

Cerkiew pw. św. Jana Klimaka

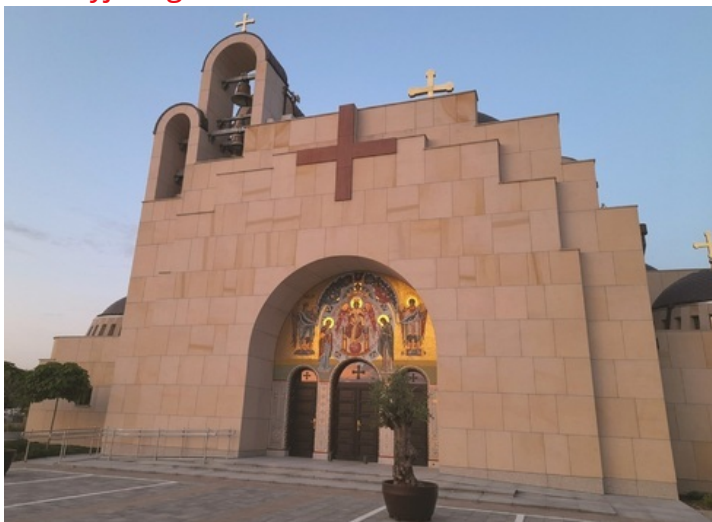
FOT. ŁUKASZ TROC

Parafia pw. św. Jana Klimaka w 2023 r. została wyróżniona Nagrodą Marszałka Województwa Mazowieckiego.

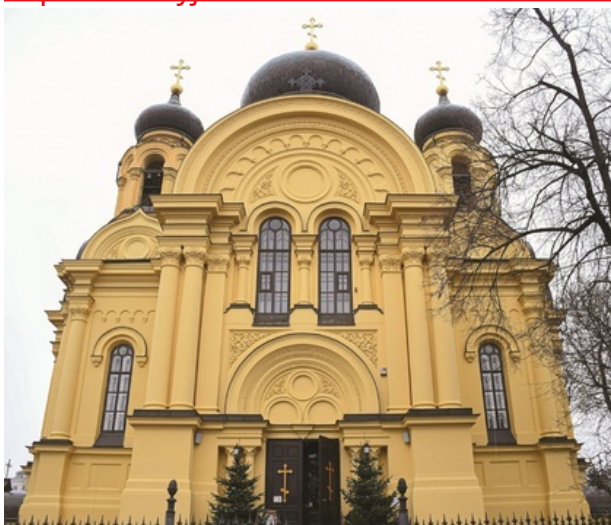
Fot. Arch. UMWM

przywoWarszawska Hagia Sophia – duchowa i architektoniczna kontynuatorka światowej sławy bizantyjskiego cudu sztuki z VI w.

FOT. KS. ŁUKASZ LEONKIEWICZ

Reprezentacyjna cerkiew na Pradze-Północ wyróżnia się na tle okolicznej zabudowy. I tętni życiem.

FOT. MICHAŁ SŁABY

Fot. Arch. UMWM

UWAGA

Informacje opublikowane przed 1 stycznia 2021 r. dostępne są na stronie archiwum.mazovia.pl